

Новости республики

Якутян приглашают сдать кровь на онкомаркеры

13 апреля глава республики вместе с супругой Людмилой Валерьевной приняли участие в акции «Онкопоиск», тем самым дав старт профилактической акции.

Цель мероприятия — раннее выявление онкологических заболеваний у жителей республики. С помощью данного вида исследования выявляются специфические белки и химические соединения, наличие и концентрация которых в крови могут быть вызваны злокачественной опухолью. Онкомаркеры позволяют заподозрить наличие опухоли в организме на ранней стадии. При выявлении в процессе скрининга повышенного уровня одного из онкомаркеров требуется проведение дополнительных методов исследования по месту жительства в поликлиниках.

В акции принимают участие Онкодиспансер, а также все медицинские учреждения первичного звена — поликлиники и районные больницы. В течение

этого месяца каждый желающий житель республики в возрасте от 18 лет может бесплатно сдать анализы крови на онкомаркеры, способствующие раннему выявлению онкологических заболеваний.

Для участия в акции «Онкопоиск» и бесплатной сдачи анализов крови на онкомаркеры при себе необходимо иметь паспорт, медицинский полис, СНИЛС. Анализы сдаются в рабочие дни с 9.00 до 11.00 часов — нагощак.

Жители улусов и городов обращаются в поликлиники и районные больницы по месту жительства. Жители г. Якутска, помимо поликлиник, могут обращаться в Онкодиспансер (ул. Стадухина, 81; корпус 1).

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Улууска — бу күнүгэрэ

ЧУРАПЧЫГА БЫЫСТАПКА, СУРУТУУ ТЭРИЛИННЭ

Быйыл Саха сирин суруналыыстарын сойууна тэриллибитэ үбүлүйдээх 60 сыла. Чурапчы улууттар 20-чэ суруналыыс айартулар. Кинилэр ортолоругар ааттаах-суоллаах култуура, үөрэхтээһин эйгэтин үлэһиттэрэ, салайааччылар, ыспарсыманылар бааллар.

Бүгүн «Айылгы» Култуура киинигэр Чурапчыбыт суруналыыстара сүрүн үлэһитин таһынан туску дьарыктаахтарын кэпсир быыстапканы туруордулар. Быыстапкада Григорий Турантаев хаартыскалара, уруһуйдара, Людмила Горохова, Валентина Гинилина сизл, тус оноруктара, Наталья Захарова значоктара, Надежда Заболоцкая бэйиы танастара, Марфа Петрова ыгырыы суруктара, Алексей Слепцов вымпеллара, Иван Пономарев, Мария Герасимова, Герасим Платонов бэйэлэрэ ааптардаан таһаарбыт кинигэлэрэ, о.д.а. бааллар.

Мань таһынан Чурапчытаагы почта, Чэпчэтиллээх сурутуу аахсыйаны тэрийдэ.

Үөрүүлээх күн аһыллытыгар улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ, Российской Федерация суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ Афанасий Захаров, Чурапчы нэһилиэтин баһылыга Владимир Сивцев, Саха сирин суруналыыстарын сойууһун Чурапчытаагы салаатын бэрэссэдээтэлэ Наталья Захарова, улуустаагы култуура салалтатын начаалынньыга Дмитрий Попов уонна «Сага олох» редакционнай-издательскай холбоһук эрдээктэр-дириэктэрэ Людмила Горохова тус эбэрдэ тыллартын анаатылар.

Үгүс киһи сөбүлүүр хаһыаттарыгар суруйтардылар, сүүйүүлээх бириискэ сонньоотулар, быыстапканы сэнээрэ көрдүлэр.

Елена МАКАРИНСКАЯ,
Семен Жендринскэй хаартыскада түһэриилэрэ.

Үбүлүйдээх биир дойдулаахпыт

Чурапчы дэлэгээссийэтэ — Үлэ Дьоруойун үбүлүөйүгэр

Муус устар 13 күнүгэр чурапчылар биир дойдулаахпыт, аатырбыт обуруочтут, Социалистическай үлэ Дьоруойа Екатерина Иннокентьевна Новгородова 90 сааһын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүөйэ Мэнэ Хагалас Хаптабайыгар үрдүк таһымнаахтык ыытылынна.

Үбүлүөйгэ үрдүкү салалтааттан СӨ Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Денис Белозеров, Тыва хаһаайыстыбатын министирэ Александр Атласов, Ил Түмэн дьокутаата Андрей Находкин, у.д.а. бааллар. Чурапчы улууттан дьаһалта баһылыгын социальнай бопкуруостарга солбуйааччы Николай Аммосов, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, тыва хаһаайыстыбатын управлениетын начаалынньыга Анна Захарова уонна үлэ бэтэрээнэ Василий Чичигинаров кыттыыны ыллылар. Кинилэр улууспут аатыттан истинник эбэрдэлээн баран, биир убаһаны бэлэхтииллэрин эттилэр.

Оттон Дьоруой төрөөбүт дойдуттан Кытаанахтан дьаһалта баһылыга Егор Потапов салайааччылаах кулууп үлэһиттэрэ кыттыылаах, миининин 10 киһилээх дэлэгээссийэ эбэрдэлээтэ. Бастаан, Егор Николаевич эппитин кэнниттэн анап сахалыы танастаах 6 киһи Екатерина Иннокентьевна туһунан эрдэ бэлэмнээбит кылгас дьуһуйуулларын аахтылар. Ол кэнниттэн өрөспүүбүлүкэҕэ тийэ биллэр спонсону толороочу С.В. Лазарева Дьоруой туһунан тойуктаан дьүрүһүттэ. Үбүлүөйгэ биир дойдулаахтара эмиз убаһа бэлэхтээтилэр.

Үбүлүөйгэ олус элбэх киһи сырытта, эбэрдэ истинэ этилиннэ. Ону истэ олорон, Дьоруой Катериини (Биһиэхэ Кытаанаха кинини итинник ааттыыллар) дьон-сэргэ олус даһаны убаастырыттан, истинник саныырыттан, үлэтин-хамнаһын сыанапырыттан киһи олус астынар, кизэн туттар, бүтэһигэр бэртээхэй кэнсиэр кэнниттэн кизэһинни чэйдээһининэ эмиз элбэх киһи сылдьан, эбэрдэ этии салҕанна.

Биһиги дэлэгээссийэбиттэн, бастаан, үтүөлээх агроном Василий Чичигинаров эттэ уонна ыллаан долоһутта. Бүтэһигин диэки Кытаанах нэһилиэтин бэтэрээннэрин сэбиэтин салайааччы Софья Сорокумова эбэрдэлээтэ, оттон Лисовый Монгуш ырыатыгар уйдаран, үнүкүүлээн эргичийдибит. Салгыы бары тахсан. Чурапчыбыт тиимин икки күлүлүүтүн ыллаан ньиригиттибит.

Ити курдук, биһиги аатырар биир дойдулаахпыт Дьоруой Екатерина Новгородова 90 сааһын туолбут үбүлүөйэ киһи кизэн туттарын, астынарын курдук олус тэрээһиннээхтик, өрө көтөҕүлүүллээхтик бэлэстэннэ. Онон биһиги, чурапчылар, дьоһуннаахтык сылдьан, эбэрдэлээн кэллибит.

Иван ПОНОМАРЕВ.

Хаартыскада: ханастан иккис Екатерина Новгородова.

Кэснээхпин баҕарабын

Дьолбутугар көрсүбүт учууталбыт

ЧПУ 1934 сылтан 1956 сылга диэри үлэлээбитэ. Кини 22 сыл устата 600-тэн тахса алын кылаас учууталларын бэлэмнээбитэ. Училище выпускниктара бары кэриэтэ хоту оройуоннары сайыннарыыга, билиини-көрүүнү тарбатыыга, үөрэхтээһингэ сүдү кылааттарын киллэрбиттэрэ.

Чурапчы педучилищетын иккис тыыннаабыт нуучча нургуун уолун Федор Самарини училищетын аһыллыбыта 85 сылынан сибээстээн, ахтан, махтанан ааһарбыт сөптөөх дьон суруйабын.

Федор Зиновьевич Самарин 1904 сыллаахха Саратовскай уобаласка дьадаҥы нуучча бааһынай ыалыгар төрөөбүт. 1930 с. 2-с Москвагабы судаарыстыбаннай университет педагогической факультетын дефектологической отделениетын бүтэрбит. Идэтинэн учуутал-методист, дефектолог. Манна кэлиэн иннинэ Казахстанга учууталлаабыт, оскуола, детдом дириэктэринэн, иниспиктэринэн, үөрэтэр үлэбэ солбуйааччынан үлүннүк үлэлээбит. Онон Чурапчыга баай уопуту мунньуммут, араас үлэбэ эриллбит, сипит-хоппут педагог-учуутал уонна салайааччы кэлбит.

Чурапчытаагы педучилище дириэктэринэн 1947-1948 үөрэх сылыгар кэлбитэ. Биһиги, училище 14 выпуһа, ол сыл сана маннайгы кууруска үөрэнэ киирбиппит. Бастаан утаа, олус толлор этибит, нууччалыы да билбэппит барда. Кини дириэктэрдирин таһынан урут ааттарын да истибэтэх психология, логика, педагогика дьон кэлин олохпут суолун түстээбит биридимизтэри биһиэхэ үөрэппитэ.

Үөрэтэрэ бытаан, наһыл этэ. Арааһа, түгэнник санардахха, ситэн өйдүөхтэрэ суоҕа диір эбит. Биһиги кинини үөрэтэр ньыматынан, устудьуоннарга, кыамматтарга үтүө сыһыанынан улуу педагог А.С. Маренкова олус майгыныыр дии саныырбыт.

Федор Зиновьевич кэллэбин нөҥүө сайыныгар үөрэнэр уонна опорор куорлустары устукатууркалаан, олпуохалатан кэбиспитэ, ыраахтан кылбаһан куба курдук кэрэтик көстөллөрө. Калинин, сыһыа, өтөхтөрү турар дьизлэри көнүлүтэн, көһөрөн киллэрэн, оҕолорго уопсай, остолобуой дьизлэрин туттаран, абырал беҕөнү онорбута, уопсай дьиз кэнээбитэ. Эдьийим Мотя биһигини арабыт барахсан үөрэнэр сиргиттэн чугас дьиз, төһө да кыарабаһын иһин, училище баанньыгын остуораһыгар дьизлээбитэ. Баанньык салгыыта быһкааһык балаһан этэ, иккиэн биір оронго атахтаһан сытарбыт. Оннук икки сыл опорбуппут. Мотя 4-с мин 3-с кууруска үөрэнэр сылларбытыгар дириэктэрбит "Лукиналар уопсайа киирин" дьиз үөрдүбүтэ. Олус да үөрдүбүт этэ! Ол гынан бэйэтигэр махтал тылын этиэх дьон буолуохпут дуо, суох буоллаҕа дии. Көр, оннук хас биірдии устудьуон туох кыһалҕалааһын билэ, онтон таһаара сатыыр этэ.

Саха университетин нуучча салаатын кыһыл дипломунан бүтэрбит бары ытыктыыр, кээн туттар киһибит М.Е. Пермяков ахтыытыттан.

«Педучилищеҕа олус кыһалҕалаахтык үөрэммитим. Хаартыскаҕа кэлэр хара килиэп, сылбархай уу уонна туох эрэ курдук олус кэмчилээн, сиір саахарбыт сыһыа сана ситэн эрэ эһэ-хаанга туох улахан өйөбүллээх астар буолуохтарай?! Саас аайы цынгалаан сытан хааларым, үөрэнэ кыһаан тахсыбат уонна Маай бырааһынньыгар училище аллараа оройуон киинигэр парадтаан ньиригэн киирэрин сайыһа көрөн, ортомор ытыы хаалаахтырым. Дириэктэрим, улуу нуучча киһитэ, Федор Самарин олус да үтүө, аһыныас дууһалаах киһи эбит. Үс саас туох да эһэзмэнэ суох, педсэбиэккэ көрөн, кыһылгы сыаналарбын болҕомтоҕо ылан, быһа бүтэртэрэн испитэ. Оо, онно үөрээхтирибиз?!

олобу чэпчэтиэххэ дьон өйдөбүл баһыйар кэмэ кэллэ.

Онон Федор Самарин педучилищени иккис тыыннаабытын, үлэлиир, үөрэнэр усулуобуйаны тэрийэ, тупсара сатаабытын кэлин үчүгэйдик өйдүүбүт, үөрэнэ сылдьан, испитигэр үөрэ, махтана саныырбыт, оттон таска таһааран бэйэтигэр эппэт дьон буоллахпыт.

Кинини өйөөбүт, тирэх буолбут киһинэн биһиги бүтэр сылбытыгар кэлэн нуучча литэрэтиирэтин үөрэппит А.Н. Анисимов буолуохтаах. Андрей Николаевич биһигини биір эрэ сыл үөрэппитэ да, сааспыт тухары өйдүү, махтана сылдьар дьиннээх учууталбыт этэ. Эмиэ Самарин курдук ис сүрээбиттэн кыһаллара, сүбэлиирэ. Бу икки киһини биһиги дьолбутугар кэлэн үлэлээбит дьон эбит диірбит.

1947 сыллаахха училищеҕа киири эһэзмэнгэ иккилии кулаһаннаах оҕолору Федор Самарин үүрэн кэбиспэтэ — минпроска туруорсан, үтүс кылааһы астаран үөрэппитэ. Мин математикаҕа иккиэннэригэр «2» этим. Дьэ, мэийдим, дьиз тус дьыалабын көрдөөбүппүн — бизрбэтэхтэрэ, куутун дьизбиттэрэ, онон үтүс кылааһы аһартарбатаҕа буоллар, үтүс оҕо син кыахтаах эрэри, үөрэхтэн матыа этэ, ол иһигэр мин эмиэ.

Федор Зиновьевич 1947-1953 сылга диэри үтүө суобастаахтык үлэлээн, училищени иккис тыыннаан барбыт. Кини Алдан оройуонугар суурбэттэн тахса сыл норуот үөрэҕириитигэр үлэли «сылдьан, массыына саахалыгар түбэһэн өлбүт сураһын истэн, хомойбуппут Баҕар, Алданга оҕолоро, оһэннэрэ бааллара да буолуо.

Федор Самарин үлэлээбит сылларыгар училищени бүтэрбиттэр бары бэйэлэрин дьобурдарын таба тайанан, норуот хаһаайыстыбата сайдарыгар билиилэрин-көрүүлэрин бизрэн таһаарылаахтык үлэлээбиттэрэ.

Училище 14-с выпуһун холобурга ылан көрдөххө, ТОС бириэмийэ лауреата, албэх киһигэ ааптара Иван Михайлович Павлов, М.Д. Гермогенова-учуонай, норуот үөрэҕириитин үтүөлээх үлэһитэ, үтүөлээх учууталлар — Н.И. Дьячковскай, И.М. Павлов, Е.С. Лукина, норуот үөрэҕириитин туйгуннара — Н.Т. Спенцов, М.С. Алексеева, Э.А. Кузьмин, Т.С. Кононова, М.Д. Гермогенова, норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээбэ — М.Е. Пермяков.

Онон дириэктэрбит Федор Самарин ыспыт кыыма сиргэ-буорга тэспиллэн, сиик буолан симэлийэн хаалбатаҕа, үлэлээбэ, үтүөнү үксэппитэ, үтүө аата үйэлэри унуордуур.

Екатерина ЛУКИНА,
ЧПУ 14-с выпуһа

Итинник муннанан, училищебын син бүтэрбитим, судаарыстыбаннай эһэзмэннэри балай да үчүгэйдик туттаран, учууталларбын үөрдүбүтүм. Дириэктэрим кэлин Алданга опордоһуна, А.С. Шадрин сылдьыбытыгар, миигин анаан сураспыт. Чурапчыга партия райкомун иккис сэкиртээринэн үлэлиирбин истэн: «Маладьыас, киһи буолбут эбит!» — дьиз олус үөрээхтээбит уонна кэһиитин 2 быһыылка «Жигулевская» ыппыта. Онтон ордук күндү бэлэби ыла иликпин», — дьиз ахтар.

Аны барыбытыгар форма тиктэрэн, китель, бүрүүкэ, дьууппа кэтэспитэ, бу үчүгэйн! Биһиги бары сүт-кураан, сэрии, Хоту көһөрүлүүттэн ордубут, оорохторбут сэрии тулааһахтара буоларбытын билэ сылдьар буоллаҕа. Олус аһыныас, үтүө санаалааҕа. Мин Федор Зиновьевичтынан холоон, нуучча дьон бары манньык кэрэ, үтүө дьон буоллахтара дии саныырым.

Училище аһыллыаһыттан үлэлээбит саха да, нуучча да учууталлара бааллара да, устудьуон олоһун чэпчэтэр туһунан кыһаллыбатах эбиттэр. Холбур, оскуола, уопсай дьизлэр тастарыгар убурунайдар суохтара. Ону баҕас устудьуоннарынан да онорторуохха сөп этэ. Ис сүрэхтэн кыһамньыта суох, ээл-дээл туттар үгэспит билигин да хаала илик. Тугу барытын хаачыстыбалаахтык, кыһаллан толоруохха.

Үөрэх - иитии

«Саха ыччатын — производство» бырайыак

хамнаһы билистибит. Ол курдук, араас үлэ комплекстарыгар — «ЯГРЭС-2», «Якутскэнерго», «Водоканал», ону таһынан Мэнэ Ханалас, Нам улустарыгар сырыттыбыт.

Биһиги оскуола «Саха ыччатын — бырамыысыланнаска» дьиз өрөспүүбүлүкэтээби бырайыакка иккис төгүлүн кыттабыт. 2016-2017 үөрэх дьылыгар Алеша Трофимов, Вова Макаров кыттыбыттара. Кинилэр билигин ХИФУ Геологоразведочнай факультетыгар ситиһилээхтик үөрэнэллэр. Вова баһылыыр идэтэ — «Геофизические методы поиска месторождений», Алеша — «Недропользование» дьиз.

Бырайыакка кыттыым түмүгэр сөхпүтүм уонна интервизиргээбитим үтүс, ол гынан инники идэбин галарбар хас да суолу тобуллум, ону быһаарыныахпын, өссө техническэй идэлэри ситиһии үөрэтээхпин наада.

Филипп МОНАСТЫРЕВ,
Профессор Г.П. Башарин аатынан Сылан орто оскуолатын 10-с «б» кылааһын үөрэнээччигэ.

Сааскы уһун өрөбүл кэмигэр мин Дьокуускайга «Саха ыччатын — производство» дьиз идэбэ туһаайар бырайыак үлэтигэр кытынным. Бу «СЫП» («Саха ыччатын — производство») бырайыакка кыттыан бадалаах албэбин иһин викторина топорторбуттара, ол түмүгүнэн ыңырыыны тутан, элбэби билэн-көрөн кэллим.

Манна 11 улуустан 20 үөрэнээччи (15 уол, 5 кыыс) мустан, нэдиэлэ устата Дьокуускай уонна Ыалпыы сытар улуустар улахан бырамыысыланнай уонна онорон таһаарар тэрилтэлэрин көрөн-истэн, мизстэтигэр үлэни-

"БИИР СОМОБО" медиа-бырайыак / ОДЬУЛУУН НЭҢИЛИЭГЭ

ТУПСА ТУР, УҢУЙААММЫТ!

Одьулууннаабы «Күнчээн» оҕону сайыннарар киин 2015 сыллаахха аныгылыы тутуулаах, топору хааччылыылаах дьыба киирэн, ситиһилиээхтик үлэтиир. Уһуяан матырыйаалынай баазатын бөдөрөгүтүгэ, ис-тас өттүн тупсабайдык онорууга, сайдар эйгэни байытыыга, сана оборудованиенан хааччылыыга, оҕолорго, үлэһиттэргэ сөптөөх усулусбуйаны тэрийиңгэ сэбидиссэй Татьяна Васильевна Старостина улахан болҕомтогун ууар.

Уһуяанна 4 бөлөххө 85 оҕо хабыллан сылдьар. Иитэр-үөрэтэр үлэни уопуттаах методист Арина Дьячкова салайар. Оҕону иитиңгэ саналыы көрүүлээх, идэлэрин топору баһылаабыт педагогтар кэнчээри ыччаты иитиңгэ, сайыннарыыга айымныылаахтык үлэһиттэр. Иитээччилэр сана технологиялары баһылаан, сонун бырайыактары олоҕо киллэрэллэр. Оҕо бары өттүнэн сайдар, элбэи билэр-көрөр усулусбуйатын тэрийэр сорукаах араас хайыскалаах үлэни тэрийэллэр.

Киин туттар, бастын үлэлээх иитээччилэрбит аҕыаба суохтар. Ол курдук, Сардаана Карпова «Сурукка бастаах» хардылар» диэн үс саастаах оҕону сурукка бэлэмниир тэтэрээтэ бачээттэнэн, кизиник тарбанна. Иитээчи Анна Ефимова улууска ааптарыскай сэмизээрин ситиһилиээхтик ылан, бири идэлээхтэрин сэнээриитин ылбыта.

Кэлэктиип олох тэтимигэр сөп түбэһэн, «Поликультурное воспитание детей в сельском дошкольном учреждении» диэн сана бырайыагы үлэбэ киллэрэр. Араас омук уратытын арааран өйдүүрүгэр, кинилэр үлэлэрин хамнастарын, култуураларын билсэригэр, ытыктыы үөрэнэригэр олук ууар. Аан дойду үлэстэрин билиһиннэрэр кыра мусуой тэриллэн, араас өрүттээх үлэ ытыллар.

Уһуяан үлэтин уопута улууска, өрөспүүбүлүкэбэ кизиник тарбанна. Тэрилтэбитигэр араас таһымнаах дьаһаллар, кункурустар сыллата үрдүк таһымна ытыллаллар. Быйылгы сылга, уһуяан тэриллэбитэ 60 сыллаах үбүлүөйүн көрсө, өрөспүүбүлүкэ бастын уһуяаннарын ортотугар «Сыл бастын уһуяана» ааты ылары ситистибит.

Иитиллээччилэрбит регионнаабы, өрөспүүбүлүкэтээби, норуоттар икки ардыларынаабы таһымнаах ырыа, уруһуй, хоһоонноохтук аабы кункурустарыгар, ыспартыбынай күрэхтэригэр кыттан, Гран-при хаһаайынарын, лауреаттарынан, дипломаннарын буолаллар.

Кэлэктиип нэһилиэккэ, улууска ытыллар бары дьаһалларга көхтөөхтүк кыттар. Нэһилиэк инники сайдыытыгар дьолун кылаатын киллэрсэр. Инникитин да «Күнчээн» уһуяаммыт кэлэр кэнчээри ыччаты иитиңгэ сана сүүрэннэри киллэрэн, үүнэ-сайда туруоба.

Сүөһү иитиитин төһүү үлэһитэ

Дмитрий Андреевич Аржаков Одьулуун нэһилиэгэр 1990 сыллаахха төрөөбүтэ. 1997-2008 сылларга Одьулуун орто оскуолатын үөрэнэн бүтэрэн, салгыы Дьоккуускайдаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үөрэнэн, үтү технологиа диэн идэни баһылаабыта. Үөрэбин бүтэрэн баран Мэнэ Ханалас улуугар ТХПК –гэр маастарынан үлэтин саҕалаабыта. Тыа сиригэр олохсуйар санааттан, ынах сүөһүнү иитэргэ быһаарынан, 2015 сылтан саҕалаан, бааһынай хаһаайыстыбаны тэриймитэ. Бастаан хаһаайыстыбатыгар 25 ынах сүөһүлээбэ.

2016 сылга «Эдэр фермердэри өйөөһүн өрөспүүбүлүкэтээби» бырагырааманан грант киирсэн, 1 500 000 солкуобай көмө харчыны ылбыта, итиннэ 40 төбө ынах сүөһү киирэр хотону туттубута. Онно 13 ынах сүөһүнү эбии атыылаһан сүөһүтүн ахсаанын элбэтэр соруу туруоруммута.

Иллэрээ сыл «Эдэр фермер» диэн өрөспүүбүлүкэтээби IV-с дьыалабыай оонньууга хамаанданан III –с мизстэни ылбытара.

Итини тэңэ «Ас-үөл 2017» өрөспүүбүлүкэтээби тыа хаһаайыстыбатын быыстапка – дьаарбанкатыгар «Лучший начинающий фермер» диэн бастаах истиэлэннээх номинацияны ылары ситиститэ.

Ааспыт сылга Дмитрий Аржаков салайар бааһынай хаһаайыстыбатыгар 10 ынах төрөөн, үрүн илгэни дэлэтиңгэ үтүө түмүктэр ситиһилибиттэрэ. Быйылгы сылга 10 туонна үтүу туттардылар. Кэргэниннэн Анна Геннадиевнанын уопсайа 40 төбө ынах сүөһүнү көрөн-истэн кыстаттылар. Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга дьолун кылаатын киллэрсэ сылдьар, ыччакка холбоор буолар эдэр киһиэхэ үлэбэ-хамнаска ситиһилэри баҕарабыт.

Одьулуун нэһилиэгин үлэтэ

Ааспыт 2018 сыл нэһилиэкпитигэр Оҕо-аймах сылынан биллэриллэн, араас хабааннаах дьаһаллар ытытыллылар. Ол курдук, бири бэлэз тэрээһининэн оҕо дьобурун сайыннарарга туһулааммыт сайынны лаабыр үлэтэ буолар. Лаабыры элбэх оҕолоох эдэр ийэ, оскуола төрөппүттэрин кэмизитин бэрэссэдээтэлэ Парасковья Васильевна Гладкина үлэлэттэ.

Нэһилиэкпит көмүс тарбахтаах иистэннэһиннэрэ, уустара, успуорт энтузиастара бэйэлэрин сатабылларыгар уһуян, дьарыктаан, оҕолор иллэн кэмнэрин бэрт сэргэхтик атаардылар. Ыһыах ытытыллыытын сизэр-туома тутуһуллан туран, оҕо-аймах ыһыаба үрдүк тэрээһиннээхтик ытытыллыыта. Уһуяан, оскуола алын, орто, улахан сүһүөх үөрэнээччилэрин ортотугар саха танаһын көрүү күрэһиттэн саҕалаан, успуорт араас көрүннэригэр ытытыллыыт киирсилээх күрэхтэһиилэр түмүктэринэн кыайылаахтар анал грамоталарынан, мэтээллэринэн, кубоктарынан наҕараадалааммытара.

А. В. Посельская аатынан Дириннээби муусукаалынай оскуола иһинэн 15 мизстэлээх Одьулууннаабы хоровой кылаас филиала аһылынна. Учууталынан муусука учуутала Ирина Дьяконова ананан үлэтин ситиһилиээхтик саҕалаата.

Нэһилиэкпитигэр 2017 сылтан айылба гааһыгар холбонуу үлэтэ саҕалааммыта, билигин 158 чааһынай ыал холбоон олорор, топору хааччылыылаах, тупсабай 1400 кв.м.изннээх 12 дьыз холбоно. Гаастааһын үлэтэ салгы ытыллар, быйыл социальнай эбийизктэр гаас ситимигэр холбонуохтара.

2017 сылтан Аан дойдутаабы баан ытар олохтоох нэһилиэккэ инициативатын өйүүр бырагыраама нөҕө ыспартыбынай стадион санардыллан оһолулунна. Е.С. Николаев уонна С.Х. Матвеев аатынан уулуссаларга уот тардылынна. Быйыл Г.Г. Григорьев аатынан уулусса уонна Үрэх-Күөрэ учаастагын уотун санардыыга үлэ ытытыллыаба.

Таатта үрэххэ баар Кытта Күрөтүгэр буор быһыт өрөмүөннэнэн үлэбэ киирдэ. «Тыа сирин сайыннарыы» бырагыраама чэрчитинэн успуорт быһаһаакката, ИЖС бырагырааманан олорор дьыз тутулунна. Үрэх-Күөрээбэ 30 ыанар ынахха сана хотон тутуллан үлэбэ киирдэ.

«Комплекс» бааһынай хаһаайыстыба сүөһү иитиитигэр чөбдигирдии, салгы иитиитигэр судаарыстыбаннай племенной хаһаайыстыба ахсааныгар киирэн, өрөспүүбүлүкэтээби судаарыстыба көмөтүн, туораахтаах култуура ыһытытын кэнэтэн, бурдугунан дьарыктанар хаһаайыстыбалар ахсааннарыгар киирсэн, сана силлэс комбайна кэллэ.

Нэһилиэкпитигэр ытыллар бары ыспартыбынай күрэхтэрэ бири дойдулаахтык, успуорт талөннөөх тэрийээччитэ Афанасий Кирикович Софронов төрөөбүтэ 90 сылыгар ананна. Сыл аайы улуус 5 нэһилиэгэ - Одьулуун, Болугур, Хагылы, Болтоно, Соловьев нэһиликтэрин бэтэрээннэрэ түмсэн, успуорт бары көрүннэригэр күрэхтэһэллэр.

Ааспыт сылга бири төрүттээх-уустаах 3 улуус 3 нэһилиэгэ «Үтүө дьоннор-үтүө дьыалалара» диэн бырайыагынан Үөһээ Бүлүү улуутун Боотулу нэһилиэгэ, Амма улуутун Сулбаччы нэһилиэгэ уонна Одьулуун нэһилиэгэ дьоннорун түмэн, нэһиликтэрбит устуоруйатын ырытыһан, талааннаах дьонун үлэлэрин быыстапкаба туруоран, кэнсирдээн, түмсүү күнүн ытытыллыт.

Быйылгы дьылтан Амма улуутун Болугур, Сулбаччы, Чурапчы улуутун Болугур нэһиликтэрин кытта сомозолоһон, Боотуруускай улуус саҕаттан 1 Болугур нэһилиэгин төрдүн-уһун үрэтти саҕаланна. Одьулууннаабы Аграрнай техникум 50 сыллаах үбүлүөйүгэр

кэлэктиип үлэһиттэрин наҕараадалааһын уонна үлэлээбит ытык дьоннорун чизстээһин үрдүк таһымнаахтык ытытыллына. Нэһилиэкпит ыһыабар үбүлүөйдээх ытык дьоммут ааттарыгар дьыз-кэргэттэрэ, ыччаттара култуурунай, ыспартыбынай күрэхтэр бириистэрин туруорууларга үтүө үгэскэ кубулуйда.

Сэтинны ыйга РСФСР уонна Саха АССР үтүөлээх учуутала, Аба дойду Улуу сэриитин кыттыылааба Петр Афанасьевич Старостин төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлаах улуустаабы физико-математической олимпиада, «Махтал, эйиэхэ, Учуутал!» төгүрүк остуол ытытыллыыта. Ахсынны ыйга, «Күнчээн» уһуяан тэриллэбитэ 60 сыллаах үбүлүөй үрдүк тэрээһиннээхтик ытытыллына. Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх үлэһитэ, Аба дойду Улуу сэриитин кыттыылааба Михаил Прокопьевич Ефимов 100 сылыгар аналлаах «Мин бастын урогум» диэн устуоруйа учууталларын өрөспүүбүлүкэтээби күрэбэ уонна Н.И.Ефимов «Буйон учуутал дьолун олобо» кинигэ биһирэмэ ытытыллына.

2018 сыл түмүгүнэн нэһилиэкпит улууска, нэһиликтэр икки ардыларынаабы күрэхтэһиңгэ экономическай көрдөрүүлэргэ бастаах мизстэни, социальнай политика эйгэтигэр иккис мизстэни ылбыта.

2019 сыл нэһилиэкпитигэр «Нэһилиэкпит чөл, ыраас туруга – бэйэбит илиибитигэр» сылынан биллэриллэн, быһааннаах үлэ-хамнас саҕаланна.

Муус устар 2 күнүгэр улуус киинигэр, бири дойдулаахтык, прозаик, суруйааччы Василий Назарович Егоров – Тумарча «Далаһынын биригэ» диэн кинигэтин сүрэхтэһиңгэ буолла.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ: Ульяна Михайловна ЕФИМОВА, Одьулуун нэһилиэгин дьаһалтатын кылаабынай исписалиһа.

Уоруу тахсыбатын туһугар эрдэттэн сэрэтэбит

Муус устар 8 күнүттэн «Велосипед» аахсыяа Ис дьыала министристибэтин «бүлээһининэн өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн ытылла турар. Маньк сэрэтэр үлэ уоруу, ордук оболорго бэлисипиэт уоруу тахсыбатын туһугар анаар. Бэлисипиэт - оҕо саас тапталлаах тиэһиниктэ. Ол эрэри билиһини кэмгэ, балай да сыаналаах буолан, бэлисипиэти хас биридди ыал кыайан атыыласпат.

Оболор уопастыбаннай сиргэ - киинэ тыйаатырыгар, оскуолаҕа, маҕаһыһына бэлисипиэтинэн кэллэр уонна мээһэ көрүүтэ суох хааллараллар. Бэлисипиэтэ суох атын оҕо «уорар» диэни билбэккэ, ыйытыта суох илдьэ баран, сокуон кэһитин таһаарар. Онуоха, бэлисипиэт хаһаайыннара бэйэлэринэн төрүөт биэрэллэр баар суол. Маньк быһыы тахсыбатын инниттэн бэлисипиэти анал күлүүһүнэн хатаан хаалларар наада.

Бэлисипиэтинэн уулуссаҕа сылдьыы 14 саастарыгар диэри оболорго көнүллэммэт. Ону үгүс төрөппүт билбэт. Бэлисипиэт хайаан да тыастаах сипаһаах, күнтэн тэйтэрдээх, үчүгэйдик тутар туормаһаах буспсухтаах. Харана биризмэҕэ икки банаар олордуллара ирдэнилэр - иннигэр манан, кэнигэр кыһыл дьүүһүнээх. Бэлисипиэттээх киһи суол уҥа өттүнэн барыахтаах. Салайарыгар иллитинэн көрдөрүөхтээх эбэтэр поворотник лампа иилихтээх. Оҕо хатааһыныр саамай сөптөөх сирэ - сынньалан паарката. Маньк кыра быраабылалары хас биридди төрөппүт билиэхтээх, оботугар кэпсэхтээх.

Арассыыйа ИДьМ Чурапчы оройуонун отделын участковой боломуочунайдар отделениелара уонна сокуоннай саастарын ситэ илик оболор подразделениелара.

Марфа ПЕТРОВА.

Арассыыйа норуоттарын култууратын билистилэр

Муус устар 17 күнүгэр В.С. Соловьев-Болот Боотур аатынан Хатылы орто оскуолатыгар аһаас региональной ЮНЕСКО III-с бэстибээлэ ытыллына. Мэнэ Ханалас, Таатта уонна биһиги улууспут оскуолаларыттан барыта 9 хамаанда кыттыыны ылла.

Үөрүүдээх аһыллыыга Хатылы орто оскуолатын дириэктэрэ Октябрина Петрова эбэрдалээтэ уонна Хатылы оскуолаты ЮНЕСКО ассоциированной оскуолаларыгар киирэр буолан, норуоттар култуураларын, тылларын үөрэтии, сайыннарыы, тулалыыр айылҕаны харыстааһын, о.д.а. Юнеско бириинсиптерин олоххо киллэрэргэ утумнаахтык дьарыктаналларын бэлиттээтэ.

Былырын хас биридди хамаанда эрдэттэн бэлэмнээбит тас дойдоларын туһунан омук тылын көмүскээбиттэрэ. Оттон быйылгы бэстибээл норуоттар икки ардыларынаагы төрүт норуоттар тылларын сылыгар сөл түбэһиннэрэн, Арассыыйа аһыл ахсааннаах төрүт норуоттарыттан бири талан көмүскээтилэр. Ол курдук, норуот култууратын, олохун-дьаһабын улахан экрэн нөүө сырдаттылар, мань тэнэ ырыаларын, үнүкүүлэрин билиһиннэрдилэр.

Кыттааччылар бэлэмнэнэн кэлбиттэрэ тута көстөр. Айымнылаах билиһиннэригэ үһүс миэстэни Дирин орто агрооскуолата (Эбэнки), иккис миэстэни Амма орто оскуолата (Чукма), бастагы миэстэни Болтоно орто оскуолата (Эскимос) ыллылар. Оттон муусука түһүмүсүр үһүс миэстэ - Төнүлү орто оскуолата (Каряк), иккис миэстэ - Хатылы орто оскуолата (Эбэн), бастагы миэстэ Амма орто оскуолата (Чукма) буоллулар. Мань таһынан «Всемирные наследия ЮНЕСКО» быыстапкаҕа үөрэнээччилэр кумааһынан, маһынан онорбут оноһуктара

дьон көрүүтүгэр уурулунна. Быыстапкаҕа үһүс миэстэни Хатылы орто оскуолата, иккис миэстэни Д.П. Коркин аатынан ыспартыбынай интэринээт-оскуола, бастагы миэстэни Төнүлү орто оскуолата ылары ситистилэр.

Уопсай түмүккэ С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолата (Нивхи) мунутуур кыайылыааһынан буолла.

Бэстибээл үрдүк таһымнаахтык ытыллына. Кыттааччыларга барыларыгар ситиһиилэри баҕарабыт.

Дьылар уонна дьоннор

УМУНУЛЛУБАТ ӨЙДӨБҮЛҮ ХААЛЛАРЫТА

Сыл - хонук... Кырдыаҕастар барахсаттар биһиги кыра эрдэхпитинэ, «Киһи олоҕо түннүгүнэн элэс тынан көтөн аһар чыычаах тэнэ», - диір буолаллара. Тобус томтордоох Чурапчы Эбэ хотун чугас-ыраах сурабырар интэринээт томторугар ытык-мааны ыал - Екатерина Семеновна Лукина уонна Сергей Григорьевич Старостин олохсуйбуттара ыраатта. Кыластык иллээх дьиз кэргэни билиһиннэрдэхтэ, Екатерина Семеновна - математика учуутала, учууталлар Бүтүн Соһуустаагы сийэстэрин дэлгээтэ. Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учуутала, «Бочуот знага» уордьан хабылара, Сергей Григорьевич - нуучча тылын уонна литэратуирэтин учуутала. Кинилэр билигин бочуоттаах сынньаланга олороллор.

Олох умсугутуулаах тэргэн айанын суолугар киллэрэр учуутал үлэтин түмүгэ, атын идэлэргэ тэннээн көрөр буоллаха, тута биллэ - көстө охсубатынан уратылаах. Оскуола кизг аанын тэлээн, аан маннай үөрэнэ кэлбит оҕо, кыра бэйэтэ улаатан, ситэн-хотон, үөрэби ылан, идэни баһылаан, үлэһит буолан, дьон-сэргэ махталын, хайбалын ытыгыта - бу учуутал үтүөтэ, кини дьоло буолар. Мин мутугунан бырабар мунур үйэлэрин ыңчаты иитиһэ-үөрэтиһэ анаабыт биір идэлээхтэригэр, Чурапчы оройуонун Мындабаайыттан төрүттээх, Веронжтаабы судаарыстыбаннай педагогическай үнүстүүтү, география уонна математика преподавателин идэтигэр, кыһыл дипломунан бүтэрбит,

ытыктыыр, сүгүрүйэр учууталым Владимир Петрович Платонов туһунан санаа үллэстэллэригэр көрдөстүм.

Сергей Григорьевич кэпсиір: "Мин сизним, Аба дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии бэтэрээнэ Иван Михайлович Павлов этэринэн, сэриигэ барарбытыгар Мындабаайыга, Мыраанна киһи бөҕө мустубут этэ. Мыраан - Тельман аатынан колхуос дэриэбинэтэ. Ол да быһытынан буоллаҕа буолуо, Тельман аатынан колхуос бырабыланын бэрэссэдээтэлэ Петр Дмитриевич Платонов биһигини мунньан, чөмөхтөөн тыл этэн, кыайыыны-хотууну баҕаран атаарбыта.

Петр Дмитриевич ити курдук дьон кэпсээнигэр эрэ истэрим, тус бэйэм көрбөккө хаалбытым. Ол онугар кини биіргэ төрөөбүт инитин, Константин Дмитриевич бэркэ билэрим, доһордохорум. Чурапчы абыс кылаастаах оскуолатыгар математика учууталынан үлэһии олорон, Саха АССР үтүөлээх учуутала буолбута. Кэргэнэ Анна Александровна химия уонна биология учуутала этэ.

Константин Дмитриевич кэлин Чурапчытаагы ыспартыбынай интэринээт-оскуолаҕа айымнылаахтык үлэлээбитэ. Үтүөлээх тириэньэр Дмитрий Петрович Коркин көнүл тустууга иитиллээччилэрин хас биірдии обонон анаан, эрчийэрин курдук, Константин Дмитриевич өйдөөбөтөх обон уруок кэнниттэн хаалларан эбии дьарыктыыра. Онон хас биірдии үөрэнээччини такайан,

кинилэр кыахтарын, таһымнарын учуоттаан, билиэхтээгин билэригэр ситиһиннэрэн үөрэтэр, дэгиттэр талааннаах педагог этэ.

Чабылхай дьобурдаах киһи эргичи сайдыылаах мындыр сатабыллаах диһлэрини, сөрсуннаах сонордүүт, байанайдаах балыксыт, дьиз-уот үлэтигэр бастынтан бастыт, мас ууһун үтүөтэ, ходуһаҕа киирдэһинэ, хотуурдаах хоһууна, кыдамаһыт кырыылааҕа.

Урут интэринээт томторун ыаллара бука бары кэриэтэ, үтүктүспүт курдук, ынах сибииннэ иитэллэрэ, хаас, куурусса туталлара. Константин Дмитриевич чугас доһором, булка-алка муос кыттыаһым. Оҕо эрдэхпиттэн ынах, ныйраы аргыстаах буолан эбитэ дуу, чугас ыалларым ынахтарын, ычат сүөһүлэрин хайдах туруктаахтарын, төһө куннаахтарын, ынахтар төһө үттээхтэрин сылыктаан, мындырдаан билэбин өтө таайан, кыһынны идэһитин анаан-миннэн, ыйдаран, атаһаан, биітэр атыылаһан туттар идэлээбэ.

Доһором Константин Дмитриевич санаһа Настаа иккис оболор Хадаартан төрүттээх Николай Протодаконов-Ньукулай суруксунка, кэргэн тахсан, Чурапчыга олорбуттара. Ньукулай суруксунт 1945-1948 сылларга МТС-ка суотчут. Ийэлэрэ Настаа - дьиз хаһаайката, бэйэтэ Володя диэн 5-6 саастаах уоплааҕа, кыра Мотя диэн кыыстааҕа. Мин оччолорго педагогическай училищеҕа үөрэнэбин. Убайдаахлар олоробун,

Убайым Старостин Прокопий Прокопьевич, оччотооһуга куоракка үөрэммит механик, МТС-ка үлэһиір, оттон санаһым Чурапчы бастагы суоппардарыттан биірдеһтэрэ - Ольга Петровна Посельская.

Ыалларым оболоро Володялаах Мотя сиртэн-буортан тэйбит, бэрт көрсүө-мааны оболор. Ийэлэрэ Настаа хотун-хаан, аҕалара Ньукулай сыгыары сымнаҕас, оҕо-урууга олус үчүгэй сыһыаннаах, интеллигентнай олохтоох, нус-хас, ыраас ыаллар".

Сергей Григорьевич сэхэнин Екатерина Семеновна салгыыр: "Владимир Петрович мин биір идэлээһим математик этэ, өссө ардыгар географияны эмиэ үөрэтэрэ. Куоракка улаппыт, үөрэммит буолан нууччалыы олус ыраастык санарар, математика курдук уустук предмет сүр имигэстик үөрэнээччилэргэ өйдөнүмтүү тылын баһаарара, холбурдарынан чинэтэрэ, суоттаһын сана ньымаһарын көрдөрөрө. Ааспыт өттүгэр өйдөөбөккө хаалбыт, көтүтүүлээх үөрэнээччилэргэ эбии соруудахтары биіран ситиһиннэрэрэ. Биһигини кытары 1973 үөрэх дьылыгар төһө даһаны кылгас кэмнэ алтыһан ааспыт буоллар, Владимир Петрович бэрт кыһамнылаах, туруоруммут сыалын-соругун толорор, ирдэбиллээх учуутал быһытынан умнуллубат өйдөбүлү хаалларбыта".

Егор Гаврильевич ВИНУКОВ, философия наукатын хандьыдаата, доцент.

Ханна олохсуйар ордугуй?

Мария Трофимовна Ефимова, пенсионер, педагогической үлэ бэтэрээнэ:

Биһиги 2007 сыллаахха кэргэмминэн Петр Петровичтын куоракка көһөн кэлбиппит. Ол иннинэ 60 саастыгыгар дизри дойдубутугар Чыаппарааа үлэлээбиппит. Ол кэинэ сизэн көрө диэн, куоракка көһөн кирибиппит. Чыаппарааа абыс кылаастаах оскуола буолан, оскуолабын куоракка аймактарбар опорон бүтэрбитим. Кэргэммин куоракка көрсүбүтүм. Биһигэ олорбуппун 50-ча сыл буолла. Үс оҕолохпут, сэттэ сизэнээхпит. Бары куоракка ыал буолан олороллор. Куорат оҕо үөрэнэригэр, кырдыаҥас дьон эмтэнэригэр ордук табыгастаах. Сизэнэри көрсөргө, уопсайынан, оҕолоргуттан чугас олорор үчүгэй. Ыраах буоллаххына киһи ахтар, суохтуур. Онон кыһынын олорорго куорат толору хааччыллыылаах дьиктэ ордук. Сайын бастагы куст кэллэти Чыаппарааабытыгар хайаан да тахсабыт. Кэргэним эдэр эрдэбиттэн кустуур, сааһын куска сытар.

Сайынын тыа сирэ ордук. Сир астаан, айылҕаа сылдьан дуоһуабыт. Оҕолорбут эмиэ куораттан тахсан, сынньанан бараллар. Куоракка бэйэбит дьизлээхпит, оҕолорбут бэлэхтээбиттэрэ. Онон куорат ыала буолбуппун уонтан тахса сыл буолла. Куораты сөбүлүүбүт.

Анатолий Иннокентьевич Осипов, пенсионер, үлэ бэтэрээнэ:

— Сизэнэрбин көрсө диэн ааттаан, куоракка 2015 сыллаахха кэлбитим. Кыһым Мариналаах чааһынай дьиз туттубуттара. Оҕолорум эдэр буолан, куораты сөбүлүүллэр. Үлэлээх-хамнастаах дьон, күн аайы түбүгүрэллэр.

Куоракка билигин урукку курдук буолбатах. Күннэтэ элбэх тутуу ытыллар, сынньанар-аралдьыйар сир дэлэйдэ, медицинскэй киин элбээтэ. Онон куоракка саастаах дьонно эмтэнэргэ табыгастаах.

Мин сааһым тухары тыа сиригэр олорбут буолан, куоракка хаайтарар курдукпун. Мин санаабар, тыа сирэ ордук. Оттоон-мастаан, үлэлээн-хамсаан, сибииһэй салгынынан сайа тыынан, күннэтэ айылҕалыын алтыһан. Тыа сирэ оҕо-аймах үлэҕэ иитиллэн тахсыытыгар туһата баһаам буоллаҕа.

Кэргэним баара эбитэ буоллар, Чүүйэбитигэр олорор буолуо этибит. Баар хардары-таары сизэн оҕо көрө куоракка кириэн тахсыа этибит буолуо. Сайын аайы дойдубар тахсан, икки ый курдук Чүүйэҕэ баар уһаайбаар астына-дуоһуа олорбун, ахтылҕаммын таһаарабын.

Онно оттуур хoduһалаахпын. Бириэмэ тийбэт буолан хoduһабын дьонно оттообун. Сайын бүтэн үөрэх сабалана да, куоракка оҕолорбор-сизэнэрбэр талаһабын.

Петр Семенович Оконешников, фотожурналист, пенсионер:

— Идэбинэн куоракка көһөн кэлэн олохсуйбутум отут сыл буола оҕуста. 1989 сылтан куоракка олорбун. Оччолорго 36 саастаабым. Ол иннинэ Чурапчыга "Сана олох" хаһыакка үлэлээбитим. Онон ылбыт үлэм уопута, билиим-көрүүм куоракка кириэн үлэлиирбэр көмөлөстөҕө. Чурапчыга С.Н. Чичигинаровтыын, И.С. Окоемостыын, М.М. Михайловалыын, уо.д.а. кытта биһигэ үлэлээбитим. Онон үлэҕэ уопуттаах дьону кытта үлэлээбит буолан бэлэмнээх этим.

Куоракка "Кыымна" үлэли кэлбитим. Е.Н. Порядин бочуоттаах сынньаланна баран, киһи онугар мийгин ылбыттара. Манна кэлэн

Тыа сирин дьонно кэлинги кэмнэ куоракка тардыһан, кыбартыыра эбэтэр дьиз куортамнаһарга үбүн-харчытын угар эбэтэр харчыларын мунһан-тараан кыбартыыра атыылаһар буоллулар.

Аһаҕастык кэпсэтиэх иннинэ, аан бастаан, тыа сириттэн куоракка кириэн олохсуйбут дьон санааларын билсигэбин

үлэм-хамнаһым кэнээбитэ. Маны тэнэ "Якутия" хаһыакка өр сылларга фото-кэрэспэдиэннэн Саха Сирин барытын кэрийдим, ол түмүгүнэн хас да сурунаал, кинигэ онордум Саха Сирэ киэн. Хоту букатын атын көстүү. Соҕуруу айылҕа туспа. Японияҕа сүүрбэтэ сырыттым. Быйыл кыстаан кэллим.

Киэнэ эйгэттэн куорат сириттэн инэринэрэ элбэх. Аны билигин тыа сирэ куораттан хаалсыбат буолла. Тыа сиригэр интэринизт ситимэ кириэн, информация кэнээтэ.

Сайынын Чурапчыга аймактарбар, бырааттарбар, балтыларбар тахсан сынньанабын. Биһигэ төрөөбүттөрүм саамай күндүлэр. Чыаппарааа убайбар Уйбаан Сэмэнэбискэ тахсабын. Онон убайым оттуур сиригэр тийэн сынньанабын, алаас салгынынан көнгүл тыынабын, куорат сүпсүлгэниттэн босхолонон чэпчибин.

Анна Семеновна Оконешникова, пенсионер:

1967 сыллаахха Чыаппарааттан Коми АССР Ухта куоратыгар Ухтинскэй индустриальнай үнүстүүтүгэр ньиэл уонна гаас факультетыгар үөрэнэ барбытым. Саха Сириттэн 15 буолан барбыппыт. 7 оҕо төннүбүтэ. Онон 8 буолан бүтэрбиппит. Үөрэхпин бүтэрэн баран, биһир сыл Кыһыл Сыырга — Бүлүүгэ идэбинэн үлэлээбитим.

1975 сылтан ньиэл, гаас тэрилтэтигэр үлэлээбитим. Онтон "Ленагазга" производственной отдел инженеринэн уһуннук үлэлээн, алта уоммат бизнсийэҕэ тахсыбытым. Уларыта тутуу кэмнэригэр үлэбинэн таас дьиз ылбытым. Тыа сиригэр Лампаарыкыга, Чыаппарааа санаһым Ирина Алексеевна баарына, уопускам кэмигэр тахсан сынньанар этим.

1986 сылга куоракка Бүлүү трассатыгар даача миэстэтэ биэрбиттэрэ. Онтон ыла даачаттан арахсыбалпын. Адам оҕуруочута тирэх буолбута. Оҕуруот аһын туох үүнэринэн олордобун. Өрүс суола баара буоллар, иннигэҕэ суох дойду да сиригэр дьиз туттан, даача туттан олорум этэ. Билигин онно дьиз-уот суох. Балтыларым, бырааттарым бас билиилэрэ буолан олорор.

Билигин тыа дьонно-сэргэтэ оҕо үөрэттэрэ, сизэн көрө куоракка кириэллэр. Тыаҕа билигин уонна үлэ да суох. Биричиинэтэ онно сытар.

Мин куоракка олорбутум уопсайа 44 сыл буолла. Үөрэҕим, идэм оннук. Онон идэбин батыһан куоракка олохсуйбутум. Оҕолорум эмиэ куоракка төрөөбүттэрэ, манна олороллор.

Дьэ, ити курдук дьон-сэргэ тус санаатын истэн баран, аны дэриэбинэ уонна куорат уратыларын уопсай статистикаҕа, дьон-сэргэ сүрүн санааларыгар олобуран, ырытан көрүөбүн.

Дэриэбинэ олобун үчүгэй өрүттэрэ:

- Куораттаабыр салгына ыраас;
- Хаачыстыбалаах сибииһэй үүт, эт, куурусса сымыыта. Айылҕа бэлэҕэ — дэлэй сир аһа;
- Бэйэ оҕуруота оҕуруу, помидор, уо.д.а.;
- Сир астын барарга тыан чугас (Саты да барыахха сеп);
- Харчы тыа сиригэр кыра туттуллар;

- Оҕо-уруу уулуссаҕа, сиргэ — уокка көнгүл күүлэйдир, сынньанар, куттал аҕыйах;

- Үлэлиир сир чугас. Онон элбэх ороскуот тахсыбат;

- Тус дьарыктаах дьон (хобби) дьарыктаналларыгар бириэмэ элбэх;

- Сир учаастага куорат даачатынаабыр улахан;

- Дьон-сэргэ туспа уһаайбалаах, хастыы да дьизлээх;

- Оҕо салгынна уһуннук сылдьарыгар, сайынын сөтүөлүүрүгэр мэлэй суох.

Дэриэбинэ олобун итэҕэс өрүттэрэ:

- Үлэ булар уустук. Баар буоллаҕына хамнас кыра;

- Дьиз ахсын, куорат кыбартыраларын курдук, толору хааччыллыы суох. Дьиз маһынан оттуллар. Киинтэн иттиги эбэтэр гаас киллэртэрдэххэ, ороскуот улаатар;

- Маһаһыннаҕа табаар көрүнгэ аҕыйах. Үчүгэй табаар сыаната үрдүк;

- Эмп-томп, таһымнаах быраас ахсаана аҕыйах;

- Мусой, тыйаатыр аҕыйах;

- Үүт, эт себестоимона улахан, ороскуота элбэх. Сорохтор этэллэринэн, ынах тутан үт ыырдаабыр маһаһынтан бэлэм үүтү-эти атыыласпыт судургу, ороскуота да кыра;

- Суол-иис мөлөх буолан, тырааныспар сырыыта аҕыйах;

- Интэринизт дэриэбинэҕэ кирибит да буоллаҕына, хаачыстыбата куорат таһымыгар син биһир тийбэт.

Ол иһин дэриэбинэҕэ үчүгэйдик олоруохха сеп, өскөтүн:

- Чааһынай тырааныспардаах буоллаҕа. Ол аата кимтэн да тутулуҕа суох баран атын сиртэн бордодуктаны, эми-тому, малы-салы атыылаһар кыах баар буоллаҕына;

- Үүт, эт сыаната улааттаҕына;

- Тус дьарыктаах (хобби) буоллаҕа;

- Үчүгэй уһаайбалаах дьизлээх-уоттаах, сүөһүлээх-сылгылаах, оттуур сирдээх, оҕуруоттаах буоллаҕа, уо.д.а.

Куорат олобун үчүгэй өрүттэрэ:

- Тыа сиригэр олорор эдэр ыччат 60% ордуга куоракка талаһар. Киинлэр санааларыгар, куорат олоҕо чэпчэки, комфортнай, үрдүк таһымнаах.

- Иллэн кэми атаарарга аралдьытар сир элбэх (тыйаатыр, киинэ, мусой, култуура кииннэрэ);

- Үлэ миэстэтэ үгүс, таларга да үлэ көрүнгэ элбэх, хамнас улахан;

- Бэйэ дьыалатын арыларга усулуобуйа ордук. Атыылаһааччы араата, ахсаана элбэх;

- Түүннэри үлэлиир аптекалар, суһал көмө сулууспата, судаарыстыбаннай уонна чааһынай клиника элбэх. Доруобуйаны көрүнэргэ табыгастаах;

- Араас бырагыраамалардаах уһууаан, оскуола, ааптарыскай куруһуок оҕо сайдыытыгар көмөлөһөр. (Тыа сиригэр сорох оҕо сөбүлүүр куруһуога да суох буолан хаалыан сеп);

- Успурдунан дьарыктанарга улахан кыах баар. Оҕо баҕатынан араас таһымнаах секция дэлэйдэ;

- Маһаһынарга өс-төҥөс дэлэй, онно харчы эрэ наада;

- Натуральнай бордодуктаны — үүтү-эти, балыгы ырыынактан чэпчэки сыанаҕа атыылаһаахха сеп;

- Куорат суола-иһэ үчүгэй, хаачыстыбалаах. Маассыналараах дьонно эрэйдэ суох;

- Дьиз, кыбартыыра арааһа дэлэй;

- Сынньанар-аралдьыйар, күүлэйдир сир элбэх.

Куорат олобун куһаҕан өрүттэрэ:

- Куорат үгүс олохтооххо оҕо дьизини куортамнаһан олорор. Ол эбии ороскуоту эрэйдэр (куортам, ипотека, коммунальнай өҥө ороскуота);

- Дэлэй ас — үөл быһыыгар супермаркеттарга, маһаһынарга ас үөл хаачыстыбата киһи санаатын хоту буолбат;

- Күн аайы тырааныспарынан айанна үп-харчы эрэйдиллэр. Күн аайы айан, күн аайы ороскуот;

- Бэйэ тус интэриэһинэн үлэ булар уустук. Үчүгэй үлэ былдьаһык;

- Маассына буруота, промышленнай эбийиэктэр тобохторо салгыны, ууну киртитэр. Ол киһи доруобуйатыгар охсуон сеп;

- Киһи элбэхтик мустар сиригэр респираторнай ыарыы күһүн-саас элбири;

- Күннээҕи үп-харчы ороскуота улахан. Онуоха өҥө бары көрүнгэ кырата суох төлөбүрдээх;

- Ол иһин куоракка олорор киһи күннээҕи ороскуотун аабынан-суоттанан, эрдэттэн былааннанан олордобуна эрэ табыллар.

Куорат олобун чэпчэтэр сүбэлэр:

- Килиэптэн, үүттэн, эттэн ураты аһы-үөлү, бордодуктаны кууһунан атыылаһар табыгастаах. Дьизбэр аһылыккын бэйэн астанарын барыстаах;

- Стилһэй танаһы чэпчэтиилэри туһанан эбэтэр ырыынактан атыылаһар табыгастаах;

- Кыбартыыраны үлэлиир сириттэн чугас куортамнастааххына, күннээҕи ороскуоту аччатыа. Тырааныспарга ороскуот кычыа, эбиигэн сатыы хааман чэбдигирээххэ сеп;

- Эбии үп киллэрэр дьарыгы көрдөө, тус бизнесин тобул;

- Доруобуйаны көрүнгэ, кэмигэр эмтэнэн, тус гигиенаны тутуһан ыалдьыман. Оччого эмкэ-томко харчыны барыаххыт суоҕа;

- Инники олоххутун куруук былааннаан. Оччого күннээҕи сыалгытын толоруоххут, санаабыккытын барытын ситиэххит.

Түмүк.

Куорат эбэтэр дэриэбинэ ордугун туһунан тохтоло суох күн аайы да мөкүһүөххэ сеп. Ол ынан баран, хас биридии киһи санаата ханна тохтуурунан, хармаана төһө халынынан суоттанан, ханна олохсуйарын тус бэйэтэ толкуйдаан талара киинэхэ туһалаах эрэ буолуоҕа. Биллэн турар, манна сүрүн орулу хас биридии киһи талан ылбыт идэтэ, бу олоххо сыала-соруга уонна киһи ис эйгэтэ көмөлөһүөхтэрэ.

Өскөтүн, эн ыраас салгыны сөбүлүүр, айылҕаны таптыыр, туспа хаһаайыстыбалаах буолуоххун баҕарар буоллаҕына, эйиэхэ биллэн турар, дэриэбинэҕэ олорорун ордук.

Өскөтүн, эн талан ылбыт идэн куорат усулуобуйатыгар сеп түбөһэр, дьиз кэргэнин эн санаан хоту батыһар, улаатан эрэр оҕолорун үүнүөхтэрин-сайдыхтарын баҕарар буоллаҕына, эн куоракка олорорун табыгастаах буолан тахсар.

Өскөтүн, эн...

Бу тус сүбэлэри болбойон аах, сыта-тура толкуйдаа уонна таптаабыккын талан ыл.

Парасковья ПОПОВА-Тускулаана, РФ суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, иитээччи.

ДОРУОБУЙА ХАРЫСТАБЫЛЫН ЫЙЫННЬЫГА

Кылаабынай быраас
41-167

Поликлиника
сэбиэдиссэйэ
41-737

Регистратура
41-232

Дьахтар
консультацията
42-994

Суһал көмө
103, 41-107,
8-914-281-03-93

Оьо консультацията
41-445

Оьо отделенията
41-528

Стоматология
41-748

23 №-дээх аптека
41-474

Физиотерапия
42-126

Хирургия отделенията
41-478

Терапия отделенията
41-383

Инфекционный
отделение
41-545

«Сахафармация» ААО
8-924-565-41-83

Төрөтөр отделение
41-320

ИЛИН ЭНЭЭР УЛУУСТАРЫН ТӨРӨПҮТТЭРИН ФОРУМА

Муус устар ыйга Саха сиригээдиги норуот педагогикатын ассоциациятын, Духобунаас академиятын илинэн үлэ-пиир Дьокуускайдаагы ыал культуура-тын киинин хөрүлээһиннэринэн, Мэнэ Хангалас улуутугар Павловскай нэһилиэгэр «Ыал - олох уйата» дьин дьиз кэргэн үөрэбин сүрүн өйдөбүллэрин быһытынан норуот иитэр үгэстэрин, ньымаларын кизэ эйгэбэ таһаарар уонна дьиз кэргэн олобу тэриниитигэр, оҕону иитиитигэр бастын уопуту тарбаттар сыаллаах илин энээр улуустарын төрөппүттэрин форума буолан ааста. Форумга нууталлар идалэрин үрдэтэр үнүстүүт үлэһитэ Г.И. Адамов, п.н.д., академик, ХИФУ профессора Н.Д. Неустроев, н.д., ХИФУ профессора М.М. Прокопьева, п.н.к., ХИФУ профессора Г.С. Попова-Санаайа, «Кут - сур» хамсааһын түстээччигэ А.Н. Павлов-Дабыл, о.д.а. кытыннылар.

Бу тэрээһингэ оҕо иитиитигэр «Мин - төрөппүт буолабын» - дьин сүрүн өйдөбүл тула аһаҕас кэлсэтиигэ, уопуту атаһаһыга биһиги улууслуттан сэттэ киһилээх бөлөх баран кыттыны ылан кэллэ. Кинилэр ортолоругар Чурапчы нэһилиэгин «Кэскил» оҕо сайдар киинин төрөппүт сэбиэтин чилиэнэ, биэс оҕолоох ыал иһирэх ийэтэ Светлана Семеновна Бехтеева кытынна. Кини кэргэниниин Алексеев Васильевичтыын - улуустаагы киин балыыһа үлэһиттэрэ. Биэс кыталык кыыстаахтар Улаханнара Аня - Дьокуускайдаагы культуура уонна ускуустуба колледжын үһүс кууруһун устудьуона. Алиса, Алевтина - Чурапчы орто оскуолатын 10-с уонна 5-с кылааһын үөрэнээччилэрэ. Кыра кыргыттар Светалаах Амелина - Чурапчытаагы «Кэскил» уһууаан иитиллээччилэрэ.

Билинни кэмкэ төрөбүт төрүт тылга, норуот үгэстэригэр, итэһэлгэ олобуран, уолу, кыыһы аналларынан иитиигэ Светлана Семеновна санаатын манньык үлэстэр: «Кыргыттарбытын кыра эрдэхтэриттэн дьиз ис - тас үлэтигэр сыһыаран иитэбит. Киһи тылын итэр, толоругас буолалларын ирдийбит. Кыыс оҕо ыраас туттуулаах буолуохтаабын кыра эрдэхтэриттэн инэрэ сатыыбыт. Онно бэйэбит холобур буолабыт.

Ийэбэ оҕото куруутун аттыгар баар буолуохтаах дьин санаанан салайтаран, биһиги оҕолорбутун эбэбэ, эһэбэ найылаабакка, бэйэбит көрөбүт. Кыргыттар эмиий үтүнэн улааппыт буоланнар, бэйэбэр олус чугастар дии

саныыбын.

Оҕолорбут талааннарын арыяаары, кэтээн көрөн, учууталлар, иитээччилэр көмөлөрүнэн, дьиз кэргэнинэн араас ыһтыллар күрэхтэргэ, тэрээһиннэргэ кытта сатыыбыт. Бэйэм оҕо эрдэхтэриттэн куонкурустарга, кансиэрдэргэ үткүлүүбүн, ыһтыыбын. Ол да иһин буолуо, оҕолорбутун кыра эрдэхтэриттэн араас дьаһалларга, куонкурустарга кытыннарабыт. Дьон иннигэр таһа үөрэммит оҕо бэйэтин санаатын толлубакка этэр, уопастыбаныык, дьону кытта биир тылы булар аһаҕас, кизэ көрүүлээх буола улаатар дии саныыбыт.

Дьоммут саха үгэһин, сизри - туому тутуһарга анаан үөрөппэтэхтэрэ

эрээри, бэйэлэрин кытта илдьэ сылдьан үгүскэ үөрөппүттэр эбит. Ол курдук, саас, күһүн эбэбитин хайаан да аһатар үгэстээхпит. Алаадыны Эбэбэ анаан буһарабыт, ол алаадыттан сизбэппит, төһөнү буһарбыппытын барытын илдьэн, күн эргирин батыһа, тэлгэтэн уурабыт, үтүнэн айах тутуу. Төрөппүттэр икки ардыларыгар сылаас сыһыаннара, дьон - сэргэ ортотугар сылдьыылара, үлэбэ - хамнаска сыһыаннара бу барыта оҕо көрө сылдьан төрөппүттэн холобур ыларыгар улахан оруоллаах дии саныыбыт. Онон кыахпыт баарынан, оскуола, уһууаан ытар араас тэрээһиннэригэр кытта сатыыбыт.

Түмүктэр этиэм этэ - кыыс оҕо килбик, намыын, холку, огтомноох тыллаах, ис кирибэхтик тутта-халта сылдьахтаах дьин, кыргыттарбытыгар куһаҥан дьаллык кыыс оҕо оҕо сөбө суоҕун, дьонго - сэргэбэ үтүө сыһыаннаах буолуохтаахтарын, кырдыабаска - кыаммакка куруук көмөлөһүөхтээхтэрин кыра эрдэхтэриттэн үөрэтэбит, такайабыт. Оҕо чөл туруктаах, үтүө киһи буола улаатар үгүс өттө төрөппүттэртэн - ийэттэн, аҕаттан кинилэр кыһамныыларыттан тутулукутаабын, уһууаан, оскуола онно көмө - тирэх буолалларын биһиги, төрөппүттэр, умнумуобун». Ити курдук биэс кэрэчээн кыргыттардаах ийэ Светлана Семеновна оҕону иитиигэ туһулуур тус көрүүлэрэ форумга улахан сэнээрини ылбыт.

Марфа Гурьевна Монастырева - ХАРЛАМЬЕВА, уһууаан социальной педагога.

Хаартыска: Чурапчы улууттан форум кыттааччылары.

Болҕойуу!

Көтөр гириибиттэн сэрэтин!

Саха Сиригэр сааскы көтөрү бултааһын көнүлүлэнэрэ чугааһытынан сибээстэн, Россельхознадзор Саха Сиринээдиги салаата буһууттарга көтөр гириибиттэн сэрэхтээх буолалларын санатар.

Өскөтүн, олбут көтөрү булар түгэннигитигэр бэтэринээринэй сулуустааба эбэтэр Россельхознадзор Саха Сиринээдиги салаатыгар биллэрэригэр булгуччулаах. Буһууттарга болломтолоох буолун! Ыалдыыбыт көтөр уопсай туруга мөлтүүр, хамсаанчыта бытаарар, тумсун уута сүүрэр, куолайы иһэр, тынарыгар ыарыһатар, атаһар уйуттубат, окто, суулга сылдьар, тулалыыр эйгэ дьайыһыгар наадыбат буолар.

Көтөр гириибэ - вируснай ыарыы буолар. Дьиз да, дьиикэй да көтөрдөр (куурусса, кус, хаас, уо.д.а.) ыалдыахтарын сеп, ону таһынан киһи эмиэ сулууттар кутталлаах. Вирус улахан куттала дьин биологической көрүнүн тулалыыр зигэ дьайыһыттан көрөн уларыта туруута буолар.

Көтөр гириибин тарбатааччынан рибонуклеиновой кислота састааптаах А типтээх вирус буолар. Бу вирус

100 кыраадыстан үһүс иттиэххэ - сонно тутта өлөр, онтон тонордоох - 300 хонук кэнниттэн биридэ өлөр. Көтөр түүтүгэр 100 хонук, ууга 90 хонук суугуар кыаһын сүтэрбэт.

Аан дойдута көтөр гириибэ киһини тарбанан, гириип пандемията суоһуур куттала улахан. 2018 сыл түмүгүнэн, көтөр гириибин вируһа 35 дойдута көһүннэ. Арасыйыа 15 субъектын территориятыгар көтөр гириибэ лабораторнай чинчийи түмүгүнэн бигэрэтиллибитэ. Ыарыы кэтэх хаһаайыстыбаларга, көтөрү иитэр улахан хаһаайыстыбаларга Воронежской, Костромской, Курской, Самарской, Пензенской, Саратовской, Орловской, Смоленской, Ростовской, Нижегородской уобластарга уонна Марий-Эл, Удмуртия, Чувашия уонна Татарстан өрөспүүбүлүкэлэригэр туран, улахан экономический хоромуну таһаарда.

Россельхознадзор Саха Сиринээдиги салаатын судаарыстыбаннай бэтэринээринэй хонтуруол иниспектэрдэрэ, ыарыы турбатын туһугар, сыл айыы хонтуруоллуур үлэни ыһталлар. Ол курдук, 2018 сылга 275 проба Иркутскайдаагы уобластар икки ардыларынаагы ветеринарнай лабораторияда ыһтыллыбыта, экспертиза түмүгүнэн вирус Саха Сиригэр суоҕа бигэрэммитэ.

Василий ТИПАНОВ, Россельхознадзор Саха Сиринээдиги салаатын судаарыстыбаннай иниспектэре.

Месячник охраны труда в Республике Саха (Якутия) 28 апреля Всемирный День ОХРАНЫ ТРУДА

В целях содействия предотвращению несчастных случаев и заболеваний на рабочих местах Международная организация труда отмечает 28 апреля Всемирный день охраны труда. Эта информационно-разъяснительная кампания призвана привлечь внимание общественности к проблемам в области охраны труда, к росту числа травм, заболеваний и смертельных несчастных случаев, связанных с трудовой деятельностью.

Тема Всемирного дня охраны труда в 2019 году: «Охрана труда и будущее сферы труда».

На основании распоряжения Правительства РС (Я) от 05 апреля 2018 г. № 366-р в целях усиления работы по улучшению условий и охраны труда работников, сокращению несчастных случаев и профессиональных заболеваний на производстве, пропаганды и информирования в области охраны труда ежегодно в течение апреля проводится месячник охраны труда в Республике Саха (Якутия).

Проведение месячника охраны труда является составной частью системы государственного управления охраной труда на территории Республики Саха (Якутия), призванной совершенствовать работу по улучшению условий и охраны труда среди всех уровней власти, а также работодателей всех форм собственности и имеет следующие задачи:

- повышение эффективности контроля за выполнением мероприятий по профилактике производственного травматизма, профессиональных заболеваний;
- улучшение взаимодействия на всех уровнях управления охраной труда;
- совершенствование системы управления охраной труда, повышение культуры производства, усиление внимания к проблемам безопасности на производстве;
- улучшение информированности работников о существующих производственных рисках, способах защиты от них, повышение их сознательного отношения к собственной безопасности, а также за своевременным устранением недостатков и нарушений, которые могут стать причинами травм, профзаболеваний, аварий, пожаров;
- улучшение сотрудничества в работе по улучшению условий и охраны труда работодателей и работников, активизация в этих целях деятельности совместных комитетов (комиссий) по охране труда, уполномоченных (доверенных) лиц по охране труда профсоюзов или трудовых коллективов;

Призываем Вас обратить особое внимание на совершенствование работы по улучшению условий и охраны труда.

Скажем охране труда «ДА».

Дария ВАСИЛЬЕВА, специалист.

ИЗВЕЩЕНИЕ

о проведении открытого аукциона по продаже права на заключение договора аренды земельных участков

Организатор: МКУ «Комитет по управлению муниципальным имуществом» МО «Чурапчинский улус (район)»

ЛОТ: УЧАСТОК под Малозатная многоквартирная жилая застройка, 3810 кв.м., кад.номер: 14:33:010001:593.

Адрес: с.Килляны, ул. Октябрьская, д.7;

Начальная цена: 89000 руб. 00 коп.

Размер задатка: 20% от начальной цены.

Период приема заявок: 22 марта - 22 мая 2019 г.

Дата, время и место проведения аукциона: 27 мая 2019 г., 14:00 по местному времени, с. Чурапча, ул. Ленина, д.41.

КУМИ МО «Чурапчинский улус».

“Ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалын” сокуонугар уларыыы

2019 сыл кулун тутар 18 күнүгэр ыһыллыбыт “О внесении изменений в Федеральный закон “О дополнительных мерах государственной поддержки семей, имеющих детей” дьин 37 №-дээх федеральнай сокуон кулун тутар 29 күнүгэр сокуоннай күүһүгэр кириэ.

Бу сокуонна олобуран, Пенсионнай пуонда, ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалынан аһылаһыллыбыт уопсай уонна чааһынай дьизлэр туруктарын, оҕолор усулусбууаба эппиэттигилэрин билэр сыалтан улуус дьаһалтатын тутуунан дьарыктанар анал отделыгар запрос ыһтар эбэһинээһинэ. Ол курдук, ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалынан аһылаһыллыбыт дьиз запрос түмүгүнэн хаарбах туруктааһынан аабыллар түгэнигэр, ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалын үбэ ыһтыллар кыаба суох.

Манньык буолар түгэнигэр Пенсионнай пуонда 256 нүөмэрдээх ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалын сүрүн сокуонун 8-с ыстатыйатын, 2-с чааһын, 8-с пуунугар олобуран, сайабыллыаһына аҕаастыыр уураабы таһаарар буолла.

Саха уларыыһыгар Ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалын манньык хайыскаларыгар анаар:

- Дьизни, кыбартыраны аһылаһар сыалга;
- Бэйэлэрин кыахтарынан тутуллубут чааһынай дьизни компенсациялырга;
- Киэрдийит/ изс ыһы(займ) көмөтүнэн аһылаһыллыбыт дьизни, кыбартыраны телеһууга;
- Уларыыһыгар кирибиттэринэн, Ийэ (дьиз-кэргэн) халытаалынан туһанарга быһааннаммат ыаллар, аһылаһар дьизбит туругун учуоттуургут булгуччулаах.

Саргылана Николаевна МАКАРОВА, ыһаабынай эксперт-информационный специалист.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү тапталлаах кэргэммин, абабытын, элбигин, хос элбигин, Арылаах нэбилээн бочуоттаах олохтообун, "Саха Өрөстүүбүтүктүн Бочуоттаах кырдыабаһа" бэлэз халаабытын, үлэ, тыыл бэтэрээнин **Николай Титович ЗАХАРОВЫ** 90 саасын тапталчы туслут дьолун үбүлүгүнэн итиитик-истииник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт киһи мас курдук кытаанах доруобуйаны, оболорун, сизинэрин тапталларыгар уууттанан, өссө да үлүнүк, дьоллоохтук олор! Эн олоххо төрөһүтүн, холку, сымнаҕас майгыны, мыйдыр тапкыгун билиэкс үтүө холобур буолар. Билиги тустуугар ахсаабат кыһамыны, ыттыктаах субэ-аман иһин барба махталбытын тиздэбидит! Күндү кыһыбит, тапталлаах кэргэннигин, элбигинин Анна Алексеевнанын суус сүүскүтүтүн өйдөнөн, өссө да этэнгэ олорон, хас үүнэр күнү үөрэ-көтө көрсүт!

Айылыгыккыт аргыстастын, изэйсикиит эгээрдэстин!

Дьокуускайтан, Аллараа Хатыматтан, Арылаахтан, Хатылыттан кэргэнин, оболорун, сизинэрин, хос сизинэрин.

Билиги аймах ытык мавны кыһытын, убаастыыр убайбытын, Арылаах нэбилээн бочуоттаах олохтообун, үлэ, тыыл бэтэрээнин **Николай Титович ЗАХАРОВЫ** 90 саасын туслут кэрэ бэлэз күнүнэн итиитик-истииник эбэрдэлиибит!

Убайбыт барахсан киһи билиитинэн сытыары сымнаҕас майгыта, дьонно-сэргэс эйгэс сыһыана, үлэни ара тутар, айылҕалыын алтыһар үтүө үгөстөрү, дьыл кэргэннэргэ истинг сыһыана, ханнык да ыарахантан чэбыйбат күүстээх санаата, олоххо уостубат тапталы барыбытыгар үтүө холобур буолар.

Ахтар-саныыр кыһыбит олобун аргыһыннын, тапталлаах кэргэннигин Анна Алексеевнанын биэс оруну төрөтөн, ыал онортоон олохторун салгыыллар. Оттон сизинэр Күн Айыы бэлэс буолан олох, дьол үһүүрүн тустууллар.

Кэрэ кыһыбит, этэнгэ сырыт, чэигин, доруобай буол!

Эбэрдэни кытта Дьокуускайтан, Ньурбаттан, Уус Алдантан Кузьминнар, Кынакытовтар, Артамоновтар.

БИЛИЭРИИТЭР/ОБЪЯВЛЕНИЯ

Светлана Степановна Аржакова аатыгар 22.06.2013 с. бэриллбит 3518 №-дээх Намнааһы педагогическай орто анал үөрэх кыһатын бүтэрбитин туоһулуур диплом сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

Василий Константинович Чичигинаров аатыгар бэриллбит "В" категориялаах водителскай дастабырыанна сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

В связи с утерей. Ветеранское удостоверение НС №319783 от 10.05.2000 г. выданное на имя Поиссевой Валентины Семеновны, считать недействительным.

Анриан Иннокентьевич Макаров аатыгар 2015 с. бэриллбит 01404000002381 №-дээх Сылан орто оскулатын бүтэрбитин туоһулуур аттестат сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

Иннокентий Иннокентьевич Толстоухов аатыгар бэриллбит байыаннай билиэт сүппүтүнэн, дьинэ суобунан аабыллар.

Чурапчы улуулугар, Хатылы оскулатыгар өр сылларга үөрэбири эйгэтигэр үлэлэспит РФ үөрэбириитин туйгуна **СОЛОВЬЕВА Анна Ивановна**

бу дьыл, муус устар 7 күнүгэр ыарахан ыарыыттан 93 сааһыгар олохтон туораабытын бары чугас дьонугар, аймахтарыгар, биер идэлээхтэригэр, үөрэнэччилэригэр курутуян туран иһитиннэрбит.

Кыргыттар, сизинэрэ, хос сизинэрэ.

Күндү биригэ үөрэммит доһорбут **ПЕСТЕРЕВ Александр Александрович** ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын, кэргэнигэр, оболоругар, ийэтигэр, чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тиздэбидит.

1982 с. оскуоланы бүтэрбит 29 выпуск.

Кытаабынай араадактар - Л.В. ГОРОХОВА. Кытаабынай араадактары солбуйааччы - Е.Г. МАКАРИНСКАЯ. Эпиктиитир сакераттар, сурук отдела - А.Н. ЗАХАРОВА. Экономикка, төв халааһыстыбатын отдела - А.М. СЛЕПЦОВ. Корреспондентер - С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ, М.В. ПЕТРОВА. Тааһааччы - Л.К. ПОПОВА. Баһааптааччы - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Хатыл бачааһы бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бачааһы бэрилини: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакция-издательскай холбоһука: 18.04.2019 с. офсетна бачааттанна. Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хатыл издирбэс иһитэ: олутурунньука уонна бээтинсэс таһар.

"Чурапчинский улус (район)" Республики Саха (Якутия) муниципальной тариллмта

РАСПОРЯЖЕНИЕ № 395

с. Чурапчы

от 11 апреля 2019г.

О запрете движения транспортных средств по водным объектам на территории Чурапчинского улуса

В соответствии с Федеральным законом от 06.10.2003 г. № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» и в целях предотвращения происшествий на водных объектах на территории Чурапчинского улуса, распоряжаюсь:

1. В связи с наступлением весеннего периода, повышением температур наружного воздуха запретить движение транспортных средств, населения по льду реки Амма, льдам озера и малых рек на территории Чурапчинского улуса с 15 апреля 2019 года;

2. Руководителям предприятий и организаций осуществлять контроль над движением ведомственных транспортных средств;

3. Главам МО наслегов:

3.1. Принять под личный контроль движение транспортных средств на своих территориях, при случаях нарушения ставить в известность ОМВД России по Чурапчинскому району;

3.2. Организовать работу по выставлению знаков, указателей о запрете выезда и выхода на лед в выделенных местах;

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ТОРГОВ

Администрация МО «Болугурской наслег» объявляет торги на право заключения договора купли-продажи транспортного средства, находящегося в собственности МО «Болугурской наслег».

1. Организатор торгов:

МО «Болугурской наслег»

Почтовый адрес: 678677, с. Мындагай, Чурапчинский улус, ул. Ленина д.12.

Контактный телефон: 8 (41151) 29-115;

Ответственный исполнитель: Председатель - глава МО «Болугурской наслег» Флегонтова Анна Николаевна, тел: 8 (41151) 29-111;

Торги:

1. Заказчик: МО «Болугурской наслег».

2. Форма проведения торгов: открытый аукцион на право заключения договора купли-продажи транспортного средства, находящегося в муниципальной собственности МО «Болугурской наслег».

3. Объект:

ТС: АВТОБУС ПАЗ 32054 2012 г.в., идентификационный номер Х1М3205Н0С0006648 модель 523400, № двигателя С1008920, кузов Х1М3205Н0С0006648, цвет кузова - БЕЛЫЙ, тип двигателя - бензиновый, мощность двигателя, л.с. (кВт) 124 (91.2), рабочий объем двигателя, куб.см - 4670, разрешенная максимальная масса, кг - 7735, масса без нагрузки, кг - 4680, организации-изготовитель ТС (страна) - ООО «Павловский автобусный завод».

Начальная цена на право заключения договора купли-продажи транспортного средства, находящегося в муниципальной собственности МО «Болугурской наслег» 663 000,0 (шестьсот шестьдесят три тысячи) рублей, Шаг 33 150,0 рублей, Задаток на участие 132 600,0 рублей.

4. Сроки проведения торгов:

Срок приема аукционных заявок с «15» апреля 2019 г. с 9 - 18 часов 00 мин. по местному времени.

Мындагаайы бейүөлэгин олохтообо, үлэ бэтэрээни. Хоту Көһөрүлүү кыттыылааба **ВАСИЛЬЕВА Варвара Семеновна** олохтон туораабытын, оболоругар Луизаба, Маринаба, Василийга, Айталга, Анастасияба, кутурулутугар Вячеслава дириг кутурбаммытын тиздэбидит.

Мырылаттан, Болтоноттон, Дьокуускайтан Кронниковтар, Сулбаччыттан Ризанскайдар.

Кутурбаммытын тиздэллэр:

- Чурапчы нэбилээн олохтообо, Маарыкчааннаабы потребуосастыба бэтэрээни, Хоту Көһөрүлүү кыттыылааба, элбэх оло ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ Васильева Варвара Семеновна ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын, оболоругар, аймахтарыгар Маарыкчааннаабы потребуосастыба бырабылыанньата, профкома

Чурапчы нэбилээн олохтообо, Хоту Көһөрүлүү кыттыылааба, үлэ, тыыл бэтэрээни, абабыт, элбиги

ЗАХАРОВ Николай Егорович

бу дьыл, муус устар 16 күнүгэр ыарахан ыарыыттан 92 сааһыгар олохтон туораабытын билэр дьонугар, аймахтарыгар курутуян туран иһитиннэрбит.

Оболоро, сизинэ, чугас аймахтара.

Кутурбаммытын тиздэллэр:

- Тапталлаах абаа Захаров Николай Егорович олохтон туораабытын, "Маарыкчаан" коллекционердар түмсүүлэрин салайааччытыгар Надежда Николаевна Захароваба "Маарыкчаан" түмсүү коллекционердара.

- Өр сылларга биригэ алтыспыт, үлэлэспит аба табаарыстара Захаров Николай Егорович олохтон туораабытын, оболоругар, сизинэр,

3.3. Организовать выполнение мероприятий по перекрытию доступа и выезда на ледовую поверхность водоемов на необорудованных ледовых переправах, перекрывая подходы к водоемам, перекрыв доступ к ним бетонными блоками или установкой иных преград;

3.4. В местах массового скопления людей на льду организовать временные спасательные посты;

3.5. Организовать определение и ограждение безопасных мест для осуществления зимней рыбалки и других общественных нужд.

4. Рекомендовать Чурапчинскому инспекторскому участку ФКУ « Центр ГИМС МЧС России по РС (Я)» (Захаров А.В.) совместно с административной комиссией МО «Чурапчинский улус (район)» (Деглохова-Никитина В.С.), ГИБДД по Чурапчинскому району (Ефремов В.Д.) организовать профилактические и рейдовые мероприятия по выявлению административных правонарушений согласно действующему законодательству;

5. Начальнику МКУ «Управление образования Чурапчинского улуса» (Павлова Т.В.) совместно с Чурапчинским инспекторским участком ФКУ « Центр ГИМС МЧС России по РС (Я)» (Захаров А.В.) провести разъяснительную работу в детях и образовательных учреждениях о необходимости соблюдения мер безопасности на водных объектах;

6. Опубликовать данное распоряжение в улусной газете «Сага олох»;

7. Контроль исполнения данного распоряжения оставляю за собой.

ВРИО главы муниципального образования, А.А. Ноговицын.

Срок окончания приема аукционных заявок 17 мая 2019 года в 18 часов 00 мин. по местному времени

Дата, место и время проведения аукциона: 18 мая 2019 года в 14 часов 00 мин. по адресу организатора: с. Мындагай, ул. Ленина д.12, здание администрации МО «Болугурской наслег».

5. Перечень предоставляемых документов:

1. Заявка на участие в аукционе по установленной форме с указанием реквизитов счета для возврата задатка;

2. Копии документов, удостоверяющих личность (для физических лиц);

3. Документы, подтверждающие внесение задатка.

Реквизиты счета для внесения задатка:

(назначения платежа) Администрация МО «Болугурской наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) л/с 55515030061

(наименование получателя) УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВ

ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА

ИНН/КПП 1430010595/143001001

Наименование Банка БАЙКАЛЬСКИЙ БАНК

СБЕРБАНКА РОССИИ

р/с 40302810876000000002, л/с 3010181040000000009

6. Аукционную документацию и дополнительную

информацию можно получить по адресу организатора

открытого аукциона контактный телефон 8 (41151) 29-115.

7. Договор купли-продажи с победителем заключается в

течение 15 дней со дня подведения итогов аукциона.

8. Победителем аукциона признается покупатель,

который предложит в ходе торгов наиболее высокую цену

за выставленное имущество.

Дополнительная информация:

В торгах могут принимать участие как физические, так и

юридические лица.

МО «Болугурской наслег».

Тапталлаах убайдара, таайдара

ЕЛИСЕЕВ Петр Дмитриевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын, биригэ үлэлиир кэллээгэрбитигэр - балтыгар

Ульяна Дмитриевна, күтүтүгэр Александр

Александрович, племяннигар, УЗИ бырааһыгар

Самна Александровна Поповтарга дириг

кутурбаммытын тиздэбидит.

Улуустаабы киин балыыһа салалтата,

профкома, тубдиспансер, поликлиника

кэлэктииптэрэ.

Кутурбаммытын тиздэллэр:

- Чурапчы нэбилээн олохтообо,

Маарыкчааннаабы потребуосастыба бэтэрээни,

потребительскай кооперация туйгуна Елисеев

Петр Дмитриевич ыарахан ыарыыттан олохтон

туораабытын, оболоругар, аймахтарыгар

Маарыкчааннаабы потребуосастыба

бырабылыанньата, профкома.

Чугас дьонугар Кэбээйи улуутун Кускуй нэбилээн

дьаһалтата, «Таас Тумус - ытык сыр» быраһыак

айар бөлөбө, урукку олохтоохторо, Чурапчы

көһөрүлүүтүн ыччаттара.

- Чурапчы нэбилээн Мурун Тыымпыа

түөлбэ ытык кырдыабаһа, үлэ, тыыл бэтэрээни,

Хоту Көһөрүлүү кыттыылааба Захаров Николай

Егорович олохтон туораабытын, кыргыттарыгар

Надежда Николаевна Захароваба, Татьяна Николаевнаба,

аймахтарыгар Мурун Тыымпыа ТОС актыыба,

"Кыталык" уһууан кэлэктиибэ.

- Үлэ, тыыл бэтэрээни Захаров Николай

Егорович олохтон туораабытын, кыргыттарыгар

Татьяна Николаевнаба, Надежда Николаевнаба

Юбилейнай уулусса, Новгородовскай түөлбэ

олохтоохторо.